

Heinrich Kauffmann: *Mit Liv*. Udgivet og kommenteret af Johs. Nielsen. (Odense Universitetsforlag, 1983). 357 s.

Heinrich August Theodor Kauffmann (1819-1905) må have været en uhyre flittig mand. Ud over at beklæde centrale og indflydelsesrige stillinger gennem hele den anden halvdel af det 19. århundrede – i hæren, ved hoffet, i diplomatiet, civiladministrationen og erhvervslivet – har han åbenbart også fundet tid til omhyggeligt at føre dagbog. Hans autobiografi fra 1890'erne, der her foreligger i en trykt udgave, må i hvert tilfælde bygge på omfattende optegnelser, gjort gennem hovedparten af forfatterens liv.

Officerssønnen fra Rendsborg gjorde både Treårs-krigen og 1864 med. Han stod som stabschef loyalt ved general de Mezas side i det politiske opgør efter tilbagetoget fra Dannevirke. Som militærbefuldmægtiget ved Forbundsdagen i Frankfurt-am-Main i begyndelsen af 1860'erne og deltager i fredsforhandlingerne i Wien efter 1864 formåede han at blive en kendt og respekteret skikkelse i det internationale selskab, hvilket senere kom ham til gode både under de store udenlandsrejser med kronprinsen (Frederik VIII) og hans egne private rejser og ophold i Sydeuropa.

Kauffmanns indsats som officer, diplomat og hofmand er velkendt. Knap så kendt er derimod hans virksomhed som amtmand i Holsten i 1850'erne, hvor han deltog i opbygningen af den nye administration i hertugdømmet, og hans indsats i erhvervslivet først og fremmest i forsikringsbranchen, hvor han spillede en central rolle i bestræbelserne for at udvide dansk forsikringsvæsen til også at omfatte ulykkesforsikring.

Heinrich Kauffmann fortæller leven-

de og ofte meget detaljeret om sit begivenhedsrige liv. Han har mødt et utal af tidens kendte og mindre kendte personer, og skønt han ofte er noget stereotyp i sine karakteristikker – herrerne er oftest »elskværdige«, damerne typisk »unge og skønne« – så rummer bogen dog også mange gode og nærgående personbeskrivelser. Særlig kritisk er Kauffmann i sin bedømmelse af politikerne – navnlig dem, der ikke kunne eller ville dele hans syn på hærens betydning og behov.

Det nye folkestyre var i det hele taget Kauffmann fremmed, og man fornemmer gennem bogen, hvorledes det politiske spil gang på gang fylder ham med undren og – ikke sjældent – foragt. Krigsminister Raasløffs bemærkning om, at »Kauffmann ikke kunne fatte det constitutionelle Begreb« (J. P. Trap III, s. 123) forekommer meget rammende. Kauffmann var hærens og hoffets mand – ikke politiker, og han var lykkeligvis i besiddelse af så megen selverkendelse, at han afslog at beklæde krigsministerposten de gange, den blev ham tilbudt.

Udgiveren, Johs. Nielsen, der allerede i sin bog om folkestyrets første forsvarsordning (»Genrejsningshåb og undergangsangst«, 1979) gjorde brug af Kauffmanns levnedbeskrivelse, har i den foreliggende bog valgt at udgive denne i ubeskåret form. Det kunne have været fristende at foretage beskæringer i den omfangsrige selvbiografi, men udgiveren har glædeligvis modstået denne fristelse, ligesom han også har undladt at modernisere forfatterens sprog. Kauffmann får lov til at fortælle på *sin* måde og uden afbrydelser! Så bærer læseren gerne over med mindre spændende afsnit som f.eks. redegørelsen for persongalleriet omkring Forbundsdagen i Frankfurt-am-Main og opremsningen af Paris-besøgets uendelige række af selskaber.

Udgiveren har suppleret teksten med et fyldigt – til tider lidt omstændeligt – noteapparat. Han har også forsøgt at lette læserens arbejde ved at anføre oversættelser af Kauffmanns mange tyske, franske og engelske citater og forklaringer på fagudtryk og andre ord, som i dag kan forekomme uforståelige. Det er et prisværdigt princip, men desværre er det ikke blevet konsekvent gennemført. Bogen skæmmes desuden af en hel del trykfejl, dog kun få meningsforstyrrende (f. eks. at Kauffmann i 1867 tog sin afsked fra hæren med en årlig pension på 300 rdl. (!) – det beløb ville ikke have rakt langt).

Bogen er udstyret med et imponerende personregister, der giver et ganske godt indtryk af forfatterens store omgangskreds, og med en kort og konstant indledning, hvori udgiveren trækker hovedlinierne i Kauffmanns liv op, inden læseren overgives til den veloplagte fortæller.

P.C. Willemoes Jørgensen

Vagn Lundbye: *Omkom 79' Fjorden. Tragedien på Danmarksekspeditionen 1906-08.* (Brøndums Forlag, 1984). 206 s.

Titlen er de første ord i den dagbog, der allerede i 1908 blev fundet ved Jørgen Brønlunds lig. Han omkom i november/december 1907 som den sidste af et slædehold, der fra Danmarks fjord forsøgte at nå ned til basen i Danmarks havn, en tur på ca. 400 km i luftlinie, men ca. 1000 km langs kysten. De 2 øvrige var Mylius-Erichsen og Høeg-Hagen. Siden er der fundet nogle af holdets vardeberetninger, så færden frem til september 1907 er nødtørftigt dækket, men aldrig deres dagbøger eller lig. Det var vurderingen i 1908, at de to var døde på havisen og

derfor forsvundet med den i sommeren 1908. Det er stadig den gængse opfattelse. Kilden hertil er Brønlunds sidste dagbogsindføring: »... De andres lig findes midt i fjorden foran bræ (omtrent 2½ mil) ...«

Denne udgivelses væsentligste ærinde er at rejse tvivl om denne vurdering. Da hverken fjord eller bræ eller det sted, hvorfra de 2½ mil er målt, er navngivet i Brønlunds notat, går opgaven ud på at finde andre mulige steder, hvor de to og deres dagbøger kan ligge. Det gøres ud fra terrænets muligheder og ræsonnementer over mulige rejseruter. Et alt afgørende argument er, at de sidst af alle steder ville have lagt sig til at dø på havisen, hvor de aldrig ville kunne blive fundet. Det vil sige, Vagn Lundbye accepterer ikke den tanke, at de to mænd har været så udmattet til døden, at de ikke selv valgte deres sidste hvilested.

Udgaven indeholder også en komplet udgivelse af Jørgen Brønlunds dagbog på grønlandsk med dansk oversættelse.

Axel Kjær Sørensen

Jan Kanstrup: *Taama allappugut Ilulisani piniartut – om forstanderskabene og tørveskærssagen i Jakobs-havn.* (Kalaallit Nunaata Toqqorsivia – Grønlands Arkiv, 1984). 96 s.

Dette lille dobbeltsprogede skrift er det første fra Grønlands Arkiv, skrevet af dets leder Jan Kanstrup. Emnet er en strid mellem »sognerådet« i Jakobs-havn og byens læge i begyndelsen af dette århundrede om det sundhedsfarlige i at skære græstørv til husmurene tæt ved bebyggelsen på grund af infektionsfare fra affald og hundeeskremitter. Det er næppe valgt for sin væsentlighed, men vel mere for at vise, hvilken historie, der kan skrives på